

ȘTIINȚĂ ȘI SOCIETATE: PERCEPȚII, ESTIMĂRI, AȘTEPTĂRI

dr. Valeriu MÎNDRU

SCIENCE AND SOCIETY: PERCEPTIONS, ASSESSMENTS, EXPECTATIONS

In 2010, for the first time in Moldova, European Integration and Political Science Institute of the Academy of Science has developed a new sociological survey "Science and Society" which is a continuation of the investigation, "Reform and Innovation in Science: a Sociological Study". Research reveals public opinions and attitudes towards science, its level of information and citizens' interest for this domain. The study was conducted on a nationally representative sample of 1115 persons aged 18 years and more. In some cases sociological data was correlated with certain socio-demographic characteristics of respondents.

În unul din numerele anterioare ale revistei *Akademios* (nr.3 (18), 2010) prezentasem o sinteză a principalelor rezultate ale investigației sociologice „Reforma în sfera științei și inovării”, realizată de Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe. Cercetarea avea scopul să pună în evidență schimbările ce se produc în sfera științei și inovării în urma adoptării și implementării în anul 2004 a Codului cu privire la știință și inovare și nivelul de percepție a acestor transformări de către comunitatea științifică.

Studiul a fost efectuat inițial în instituțiile academice (august-septembrie 2010) și continuat ulterior în instituțiile de învățământ superior (septembrie-octombrie), ca în luna noiembrie să fie chestionați membrii titulari și membrii corespondenți ai Academiei de Științe, membrii Asamblei AȘM, directorii institutelor academice, precum și rectorii și prorectorii pentru activitate științifică a instituțiilor de învățământ superior. Astfel, baza empirică a cercetării au constituit-o opiniile exprimate de peste 700 de savanți din instituțiile academice și universitare.

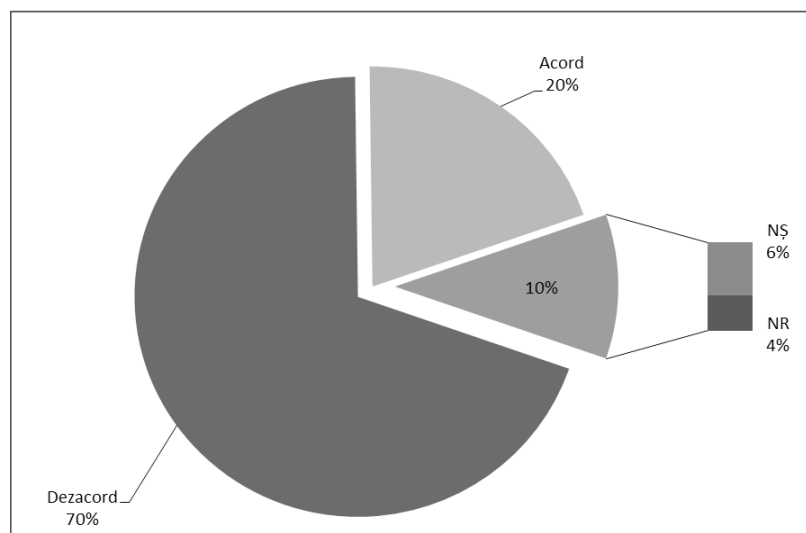
Datele și informațiile rezultate din ancheta de teren au fost expuse ulterior în lucrarea științifică „Reforma în sfera științei și inovării: studiu sociologic”, Chișinău,

2010, autori V. Moraru și V. Mîndru. De menționat că cercetarea de tip monitoring relevă opiniile, estimările și propunerile oamenilor de știință privind situația din domeniu și măsurile care trebuie întreprinse în vederea îmbunătățirii acesteia, evaluarea de către cercetătorii științifici a propriei activități și a instituțiilor în care sunt angajați, eficiența utilizării potențialului de muncă, resurselor umane. Se analizează, de asemenea, condițiile de muncă, necesitățile de dezvoltare a personalului științific, nivelul de mulțumire a cercetătorilor de activitatea pe care o desfășoară managerii Academiei de Științe, instituțiile academice, precum și măsurile de impulsione a activității științifice și afirmării științei ca bază a dezvoltării societății. În contextul acestor estimări, era oportun să cunoaștem și opiniile, atitudinile populației față de știință, nivelul de informare și interesul cetățenilor pentru acest domeniu de activitate.

Motivați de o asemenea intenție, la finele anului 2010, în premieră pentru Republica Moldova, Institutul Integrare Europeană și Științe Politice a lansat studiul „Știință și societate”. Necesitatea realizării unei asemenea investigații este determinată de faptul că, într-o societate a cunoașterii, în care statului îi revine un rol decisiv în susținerea cercetării științifice, mai ales prin finanțare, este foarte important să identificăm ariile de interes pentru public. Aceasta cu atât mai mult cu cât politicile publice privind știința și aplicarea lor sunt, în cea mai mare parte, finanțate din fonduri publice. Este oare publicul nostru de acord ca autoritățile să investească în cercetarea științifică? Aceasta a fost una din întrebările la care ne-am propus să răspundem în cadrul studiului.

Pe de altă parte, este esențial să identificăm în

Diagrama 1. Sunteți de acord sau nu cu afirmația că „în viața mea de zi cu zi, nu este important să știu ceva despre știință”?

structura populației acele categorii care manifestă interes și atitudini pozitive față de cercetarea și cunoașterea științifică, pentru a susține și consolida aceste orientări. Totodată, nu mai puțin important este să cunoaștem și grupurile care au un interes mai redus sau care deloc nu manifestă interes față de știință, pentru a conlucra cu aceste categorii de populație și a „crește” interesul lor pentru știință, înțelegerea necesității utilizării științei de către societate. Cu alte cuvinte, avem nevoie de un „public receptiv față de știință”, care evaluează pozitiv știința și rezultatele ei, deoarece, după cum arată analiza stocului public de cunoaștere științifică, cu cât nivelul de cunoaștere științifică a societății este mai mare, cu atât atitudinile sale față de știință sunt mai favorabile, iar sprijinul său acordat științei este și mai mare.

De menționat că stocul public de cunoaștere științifică este considerat a fi o măsură a gradului de „alfabetizare științifică” a societății. Primele analize empirice ale stocului de cunoaștere științifică au fost realizate în anul 1957, în Statele Unite ale Americii, la Universitatea din Michigan, și au vizat atât starea cunoașterii științifice a publicului american în acea perioadă, cât și dezvoltarea atitudinilor și intereselor cetățenilor față de știință. În Europa, preocupările privind nivelul de informare și atitudinile publicului european față de știință și-au găsit o reflectare mai amplă, începând cu anul 2001, în cercetarea sociologică Eurobarometru. În Republica Moldova, după cum am menționat mai sus, un asemenea studiu se efectuează pentru prima oară și sperăm să prezinte interes.

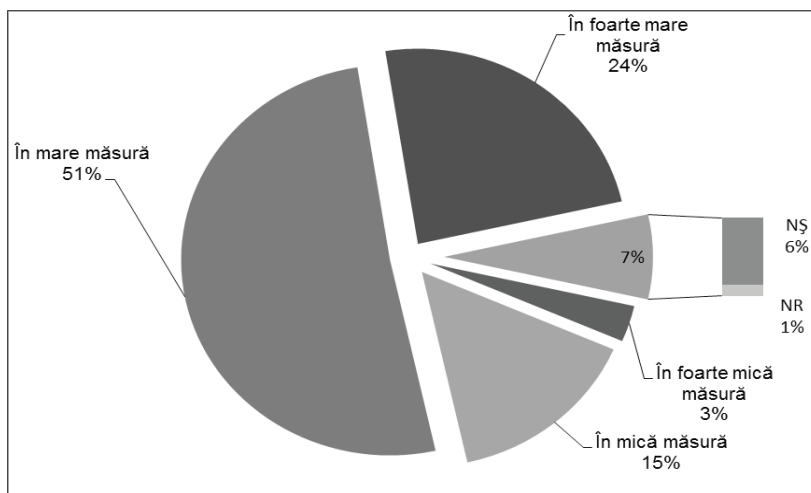
Studiul sociologic „Știință și societate” s-a desfășurat în lunile noiembrie-decembrie 2010 pe un eșantion de 1115 persoane în vârstă de 18 ani și mai mult. Eșantionul a fost calculat ca unul stratificat, probabilist, multistadial și este reprezentativ pentru populația adultă din Republica Moldova. Pentru a face posibile anumite comparații, chestionarul a inclus și unele module de întrebări utilizate în cadrul unui studiu similar, realizat în România în anul 2009 de către Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București. După cum denotă rezultatele cercetării, la unii indicatori privind nivelul informării și atitudinile publicului față de știință, există anumite similitudini. Totodată, studiul relevă că, deși pu-

blicul moldovenesc manifestă o atitudine favorabilă față de știință și-i acordă o importanță deosebită în dezvoltarea societății, interesul pentru acest domeniu de activitate deocamdată este redus. Conform datelor cercetării, un interes sporit față de ceea ce fac oamenii de știință, față de rezultatele obținute de ei în domeniu manifestă circa 30 la sută din populația adultă a Republicii Moldova, iar aproximativ jumătate din populație se interesează de știință doar în oarecare măsură.

Cu toate acestea, potrivit rezultatelor aceluiași studiu, 70% dintre persoanele chestionate consideră că în viața lor de zi cu zi este important să cunoască ceva despre știință, fapt care poate fi interpretat ca pozitiv (diagrama 1). De menționat că, potrivit rezultatelor cercetării efectuate de Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, în România acest indicator este aproximativ același – 73%.

Totodată, după cum observăm din diagrama 1, 20% dintre persoanele chestionate au declarat că știința nu-i interesează și că în viața lor de zi cu zi nu consideră important să știe ceva despre știință. În același timp, odată cu creșterea nivelului de studii, numărul persoanelor care nu consideră important să cunoască ceva despre știință descrește. De asemenea, studiul denotă că interesul față de știință este mai mare în rândurile persoanelor tinere, precum și în mediul urban. Aceste categorii de respondenți acordă cunoașterii științifice un rol destul de important nu numai în viața personală, dar și în viața societății, considerând că nivelul de dezvoltare a țării, societății în ansamblu, depinde în foarte mare măsură de știință, de rezultatele cercetărilor științifice. Această opinie au exprimat-o în cadrul investigației 3/4 sau 75% din populația chestionată (diagrama 2).

Diagrama 2. În ce măsură dezvoltarea societății depinde de știință, de rezultatele cercetărilor științifice?

După cum arată rezultatele studiului, cei mai mulți dintre respondenți își exprimă acordul cu faptul că știința și tehnica joacă un rol important în dezvoltarea industrială, că punerea în aplicare a științei și a noilor tehnologii va face munca mult mai interesantă și că cercetarea științifică care completează nivelul de cunoaștere este necesară și ar trebui susținută de guvern. Aceste opinii au fost exprimate în cadrul studiului de către 73-76% din populație. Pentru comparație: în România, conform rezultatelor cercetării efectuate de către Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, populația acordă rolului științei și tehnicii în dezvoltarea societății o mai mare importanță, indicatorii respectivi constituind 76-88%.

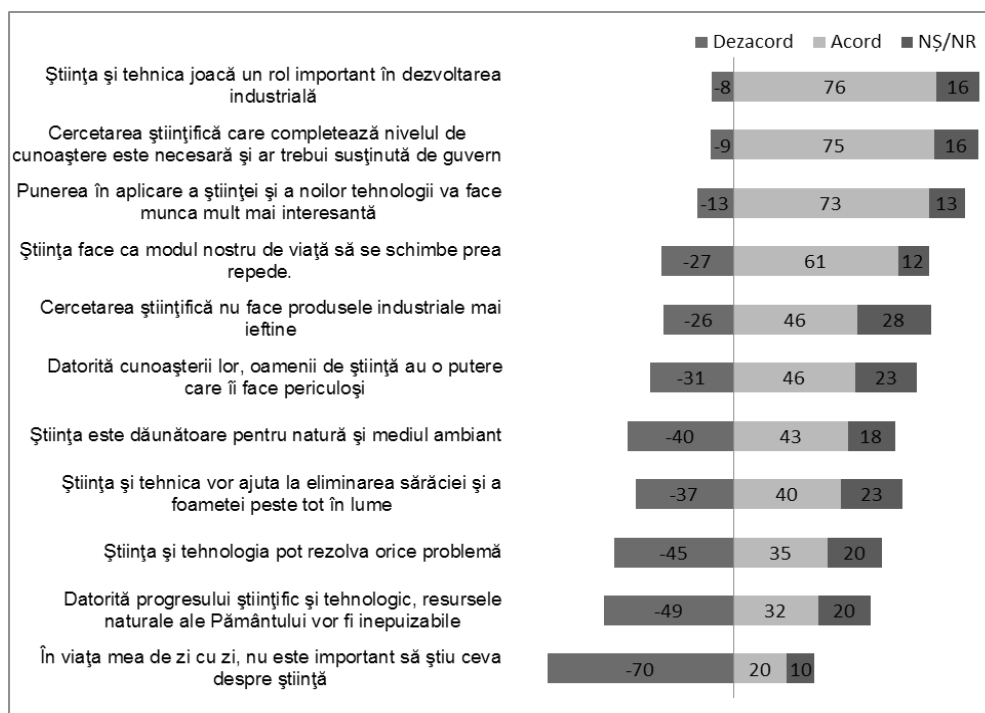
În același timp, studiul pune în evidență și o anumită doză de scepticism al populației în ceea ce privește posibilitățile potențialului științific. Astfel, deși circa 3/4 dintre persoanele chestionate sunt de acord cu afirmația că știința și tehnica joacă un rol important în dezvoltarea industrială și că cercetarea științifică care completează nivelul de cunoaștere este necesară și ar trebui susținută de guvern, totuși, numai 26% din publicul adult crede că cercetarea științifică va face ca produsele industriale să fie mai ieftine, iar afirmația că știința și tehnica sunt acele mijloace necesare care vor ajuta la eliminarea sărăciei și a foamei în lume este susținută de numai 40% din populație (diagrama 3).

De asemenea, peste 60 la sută din publicul adult consideră că știința face ca modul nostru de viață să se schimbe prea repede și numai o treime crede că știința ne face viața mai ușoară, iar mai mult de 40 la sută dintre respondenți cred că știința este dăunătoare pentru natură și mediul ambiant și că datorită cunoașterii, oamenii de știință au o putere care îi face să fie periculoși.

Făcând abstracție de unele presupuneri și percepții ale populației exprimate în cadrul studiului, constatăm, totuși, că cea mai mare parte a publicului nostru are o părere bună despre activitatea cercetătorilor științifici din Moldova, considerând că ei își fac datoria bine (33%) sau chiar foarte bine (16%), iar rezultatele obținute de ei în domeniul științei satisfac în mare (41%) și foarte mare măsură (16%) nevoile de dezvoltare a societății noastre (diagrama 4).

În acest context, considerăm că este relevantă opinia respondenților în ceea ce privește ponderea sau importanța cercetărilor efectuate de către oamenii de știință din Moldova pentru societate. Cu atât mai mult cu cât rezultatele studiului sociologic „Reforma în sfera științei și inovării”, realizat anterior în mediul comunității științifice, avea să pună în evidență faptul că peste 70 la sută din personalul științific academic și universitar consideră că rezultatele obținute de ei în domeniile în care activează corespund în mare măsură nevoilor de dezvoltare a societății și cu succes ar putea fi aplicate în practică.

Diagrama 3. Sunteți de acord sau nu cu următoarele afirmații despre știință, tehnologie și mediul ambiant?

După cum denotă rezultatele studiului, populația așteaptă cel mai mult de la cercetătorii moldoveni ca ei să contribuie la dezvoltarea economică a Republicii Moldova, la ameliorarea sănătății publice, la îmbunătățirea calității alimentelor și la protecția mediului ambiant, adică, populația dorește ca știința să se implice în soluționarea celor mai stringente probleme cu care se confruntă societatea și care au un impact direct asupra nivelului de trai și calității vieții oamenilor.

Totodată, luând în considerare faptul, că în cadrul Academiei de Științe este concentrat cel mai mare număr de cercetători științifici, ne-am propus să cunoaștem care este nivelul de informare a populației despre activitatea pe care o desfășoară această instituție. Pe când, în opinia a peste 80 la sută dintre reprezentanții comunității științifice academice, Academia de Științe exercită rolul de centru coordonator și este cel mai înalt for al științei în Republica Moldova, studiul relevă că nivelul de informare a populației despre ceea ce reprezintă AȘM și activitatea angajaților săi este destul de redus. Astfel, circa o jumătate (48%) din populația chestionată consideră că Academia de Științe este o instituție ce contribuie doar la aplicarea rezultatelor științifice în practică, circa o cincime califică Academia de Științe ca o rețea de institu-

Diagrama 5. După părerea dvs., ce reprezintă astăzi Academia de Științe a Moldovei?

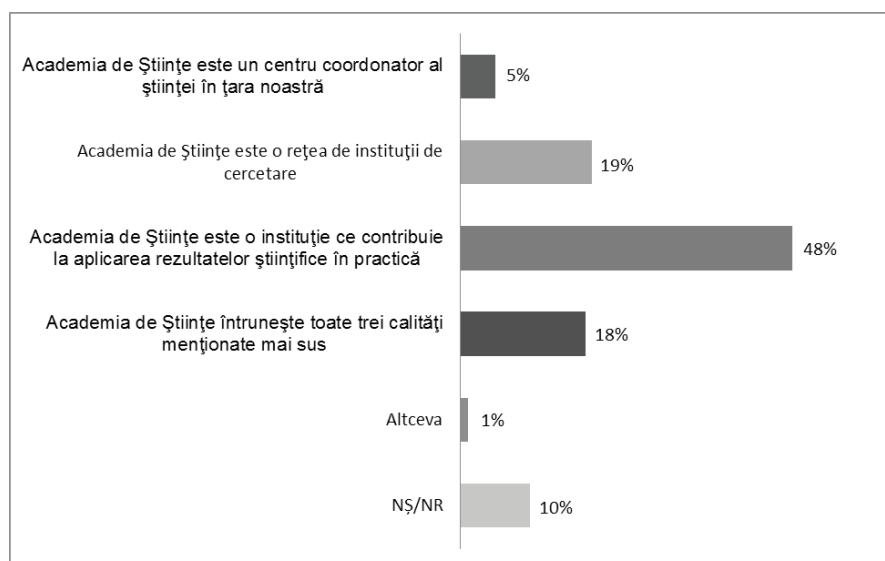
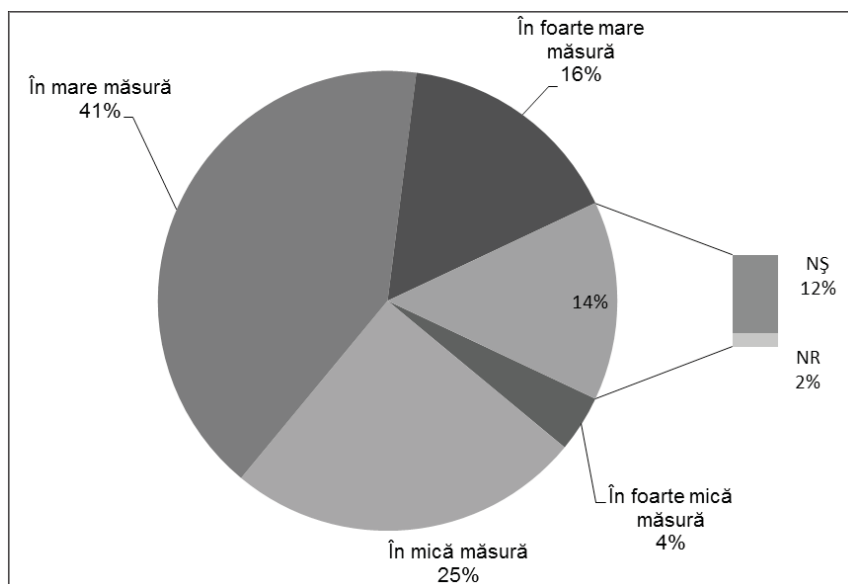

Diagrama 4. În ce măsură rezultatele cercetătorilor din Republica Moldova satisfac nevoile de dezvoltare a societății noastre?

ții de cercetare și doar 5% dintre persoanele adulte concep Academia de Științe ca un centru coordonator al științei în Republica Moldova (Diagrama 5). Și numai 18%, sau aproape fiecare a cincia persoană chestionată, consideră că Academia de Științe întrunește toate trei calități: este un centru coordonator al științei în Republica Moldova, este o rețea de instituții de cercetare și este o instituție ce contribuie la aplicarea rezultatelor științifice în practică.

Astfel, analiza rezultatelor cercetării „Știință și societate” arată că publicul adult manifestă un anumit interes față de știință și consideră că cercetarea științifică, care completează nivelul de cunoaștere, este necesară și ar trebui susținută de autoritățile publice. Totodată, studiul confirmă că sunt necesare și anumite acțiuni care ar contribui la creșterea interesului, nivelului de informare a populației despre știință, importanța și rolul științei în societate. În acest sens, știința are obligațiunea directă să contribuie la sporirea gradului de alfabetizare științifică a societății, la o înțelegere mai bună din partea publicului a avantajelor utilizării științei într-o societate bazată pe cunoaștere.